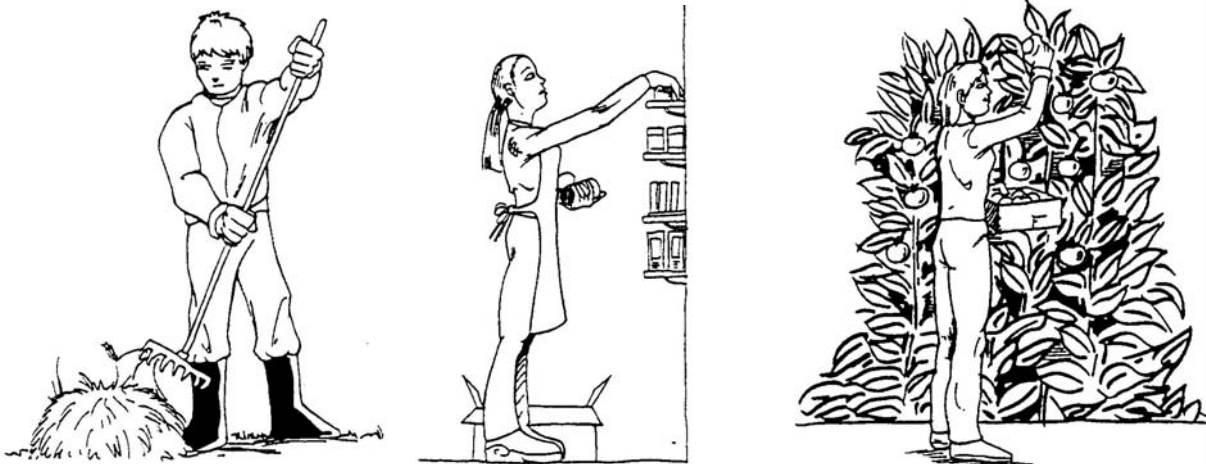

Helstu áhersluatriði og nýmæli í reglugerð nr. 426/1999 um vinnu barna og unglunga

Reglugerðin tekur til vinnu einstaklings undir 18 ára aldri en áður var miðað við 16 ára aldur. Reglugerðin tekur ekki til hættulausrar, tilfallandi vinnu við heimilisaðstoð á einkaheimili atvinnurekanda eða vinnu í fjölskyldufyrirtækjum.

Ungmenni merkir í reglugerðinni einstakling undir 18 ára aldri.

Barn merkir einstakling undir 15 ára aldri eða þann sem er í skyldunámi.

Unglingur merkir einstakling 15–17 ára og er ekki lengur í skyldunámi.

Almennt er vinna unglunga leyfð nema þar sem sérstaklega er tekið fram í viðaukum reglugerðarinnar (viðaukum 1–3) að hún sé bönnuð. Hins vegar er vinna barna almennt bönnuð nema þar sem sérstaklega er tekið fram í viðauka reglugerðarinnar nr. 4 að hún sé leyfð, þ.e. að um sé að ræða starf af léttara tagi.

Vinna barna yngri en 13 ára er almennt bönnuð.

Hér á eftir verður stiklað á því helsta í reglugerðinni.

Almennar kröfur til atvinnurekenda (sjá II. kafla)

1. Atvinnurekendur eiga að meta áhættu sem starf getur skapað ungmennum áður en ungmenni hefja störf. Tilgangurinn er að atvinnurekendur geti áttað sig á hvort starfið krefst sérstakra varúðarráðstafana – og ef svo er skal gripið til þeirra. Í þessu sambandi má benda á vinnu þar sem líkamlegum eða andlegum þroska ungmenna getur verið hættu búin, t.d. vegna ofbeldis.
2. Atvinnurekandi á að tryggja að ungmenni fái fullnægjandi kennslu og leiðbeiningar þannig að tryggt sé að vinnan sé ekki hættuleg öryggi þeirra eða heilsu.
3. Vinnan skal fara fram undir viðeigandi eftirliti af einstaklingi sem er orðinn 18 ára og hefur nægilega innsýn í eðli vinnunnar.
4. Atvinnurekanda ber að kynna foreldrum eða forráðamönnum barna hugsanlega áhættu og allar ráðstafanir sem gerðar eru til að tryggja öryggi þeirra og heilbrigði.
5. Atvinnurekandi skal kynna ungmennum þær ráðstafanir sem gerðar eru til að tryggja öryggi þeirra og heilbrigði; jafnframt skal hann kynna starfsmönnum, sem starfa með ungmennum, og þeim sem annast öryggismál fyrirtækisins kröfur til vinnu ungmennanna.

Vinna sem er bönnuð ungmennum (sjá III. kafla og viðauka 1–3)

Í viðaukum með reglugerðinni eru ítarlegri skilgreiningar en áður þekktust um hvað teljast vera hættulegar vélar, hættuleg verkefni, hættuleg efni og hættuleg störf. Það sem fellur undir þessar skilgreiningar er bannað ungmennum. Þó eru störf unglinga, sem eru nauðsynlegur hluti af iðn- eða starfsnámi, í flestum tilvikum undanþegin banni, enda séu slík störf nauðsynleg til að ljúka námi.

Dæmi um tæki og verkefni sem eru bönnuð ungmennum (sjá Viðauka 1A, 1B og 1C):

1. Fjöldi tækja og verkefna eru talin upp í viðauka 1A í reglugerðinni sem ungmenni mega ekki vinna við eða með.
2. Almennt er ungmennum bannað að stjórna vinnuvélum nema þau hafi til þess tilskilin réttindi, þ.e. séu orðin 17 ára og hafi tekið próf til að stjórna vinnuvél.
3. Ungmennum er einnig almennt bannað að stjórna dráttarvélum. Undantekning er gerð fyrir unglinga 15 ára og eldri utan vega ef þeir vinna í fjölskyldufyrirtæki (t.d. á bændabýli), svo fremi dráttarvélina sé ekki tengd öðru tæki með drifskafi. Unglingar 16 og 17 ára mega á vegum og utan vega aka dráttarvél með tengibúnaði en án drifskafs, hafi þeir ökuréttindi eða réttindi til að aka dráttarvél.

Dæmi um hættuleg efni sem ungmenni mega ekki vinna við eða með (sjá viðauka 2)

Í viðauka 2 í reglugerðinni eru talin upp ýmis hættuleg efni sem ungmenni mega ekki vinna með, t.d. eitrefni ýmiss konar, ætandi efni, sprengifim efni og önnur efni sem hafa í för með sér hættu á heilsutjóni.

Dæmi um vinnu sem ungmenni mega ekki vinna við (sjá viðauka 3)

1. Vinna ungmenna, þar sem líkamlegum eða andlegum þroska ungmenna getur verið hætta búin, s.s. vegna ofbeldis, er ekki leyfð nema þau starfi með fullorðnum yfir 18 ára aldri. Þetta á t.d. við um störf í söluturnum, söluskálum, á myndbandaleigum, skyndibitastöðum, bensinstöðvum og sambærilegum stöðum þar sem verslun fer fram (sjá 13. gr. reglugerðarinnar).
2. Einstaklingsbundin ákvæðisvinna þar sem vinnuhraðinn ræðst af vélbúnaði.
3. Forðast skal að láta ungmenni lyfta þyngri byrðum en 12 kg að jafnaði, þó aldrei þyngri byrðum en 25 kg. Sjá auk þess ákvæði um vinnu barna.
4. Vinna með villt eða skaðvænleg dýr. Þó mega ungmenni, 15 ára og eldri, vinna með ótamin húsdýr undir umsjá hæfs einstaklings.

Vinna sem er bönnuð börnum (sjá V. kafla og viðauka 4)

Eins og áður hefur komið fram er vinna 13 og 14 ára barna almennt bönnuð nema hún sé sérstaklega talin upp og skilgreind sem starf af léttara tagi í viðauka 4.

Vinna sem er leyfð börnum (sjá viðauka 4)

Við neðangreind störf skal almennt gæta að því að skólasókn barna raskist ekki. Forðast skal að láta börn lyfta þyngri byrði en 8-10 kg nema þar sem viðeigandi hjálparbúnaður er notaður, t.d. hjólavagnar.

1. Létt fóðrun, hirðing og gæsla dýra.
2. Létt garðyrkjustörf (þ.m.t. í skólagörðum) og uppskerustörf án véla.
3. Hreinsun á rusli.
4. Létt störf við fiskvinnslu, t.d. létt röðun eða flokkun án véla.
5. Létt störf í sérværslunum og stórmörkuðum að frátalinni vinnu við greiðslukassa.
6. Málningarvinna og fúavörn með umhverfisvænum efnum, þó ekki sprautumálun.
7. Létt sendisveinastörf, t.d. með dagblöð og auglýsingar. Sala dagblaða, blað- og póstburður.

Vinnutími barna og unglunga (sjá VII. og IV. kafla)

Frekari takmarkanir eru settar á vinnutíma barna og unglunga en fullorðna. Helstu ákvæðin eru þessi:

Um vinnutíma unglunga

Unglingar mega vinna 8 klst. á dag og 40 klst. á viku.

Þeir mega ekki vinna á tímabilinu frá kl. 22–6 og þeir skulu fá minnst 12 klst. samfellda hvíld á sólarhring og minnst 2ja daga hvíld á hverju 7 daga tímabili (sunnudagur innifalinn).

Í reglugerðinni eru í vissum tilvikum undanþágur frá þessum meginreglum. Sem dæmi má nefna næturvinnu, sem heimiluð er við ákveðin störf, en þá skal unglingur eiga rétt á heilbrigðisskoðun nema unnin sé næturvinna í undantekningartilvikum.

Um vinnutíma barna

Börn mega vinna 2 klst. á dag og 12 klst. á viku á meðan skólinn er starfandi.

Þegar skólinn starfar ekki mega þau vinna 7 klst. á dag eða 35 klst. á viku.

Undantekning er gerð varðandi 15 ára en þau mega vinna 8 klst. á dag eða 40 klst. á viku á tíma þegar skólinn starfar ekki.

Meginreglan er sú að börn mega ekki vinna á tímabilinu frá kl. 20–6 og þau skulu fá minnst 14 klst. samfellda hvíld á sólarhring og minnst 2ja daga hvíld á hverju 7 daga tímabili (sunnudagur innifalinn).

Vinna í vinnuskólum sveitarfélaga (sjá VI. kafla)

Hefðbundin störf við garðyrkju- og hreinsunarstörf á vegum vinnuskóla sveitarfélaganna eru leyfð enda sé um létt og hættulítil störf að ræða.

Vélavinna 15 ára og eldri í vinnuskólum takmarkast við vinnu með handsláttuvél og vélorf og er þeim skylt að nota öryggisskó, heyrnarhlífar og andlitshlíf. Önnur vélavinna er bönnuð.

Sérstakar kröfur eru gerðar til hæfni og þjálfunar verkstjórnenda. Kynna skal foreldrum og forráðamönnum barna og unglunga í vinnuskólum ráðningarkjör og öryggisráðstafanir sem gerðar eru.

Vinna ungmenna við menningar-, íþrótt- og auglýsingastarfsemi (sjá VIII. kafla)

Vinna ungmenna við menningar-, íþrótt- og auglýsingastarfsemi er ekki háð reglum um vinnutíma, hvíldartíma og frítíma ungmenna heldur gilda um þessa vinnu sömu reglur og fyrir fullorðna. Þó skal ávallt haga vinnutíma og vinnutilhögun þannig að skólaganga raskist ekki.

Sérstaklega skal afla leyfis frá Vinnueftirliti ríkisins ef ráða skal barn 13 ára og yngra til vinnu. Er þetta reyndar eina undantekningin frá banni við vinnu 13 ára barna og yngri.

Ungmennum er almennt bannað að stjórna dráttarvélum. Undantekning er gerð fyrir unglunga 15 ára og eldri utan vega ef þeir vinna í fjölskyldufyrirtæki (t.d. á bændabýli), svo fremi dráttarvélin sé ekki tengd öðru tæki með drifskafi.

Unglingar 16 og 17 ára mega á vegum og utan vega aka dráttarvél með tengibúnaði en án drifskafs, hafi þeir ökuréttindi eða réttindi til að aka dráttarvél.

